

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 195/2019
29.01.2020. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Весне Поповић, председника већа, Божидара Вујичића и др Илије Зиндовића, чланова већа, у правној ствари тужиоца Повереника за заштиту равноправности, Београд, кога заступа законски заступник Бранкица Јанковић, повереница за заштиту равноправности, против туженог АА из ..., кога заступа пуномоћник Иван Гвозденов, адвокат из ..., ради заштите од дискриминације, одлучујући о ревизијама тужиоца изјављеној против пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж 3576/18 од 17.10.2018. године, у седници одржаној 29.01.2020. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈАЈУ СЕ као неосноване ревизије тужиоца изјављене против пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж 3576/18 од 17.10.2018. године.

Образложење

Пресудом Вишег суда у Новом Саду П 1344/17 од 08.05.2018. године, утврђено је да је тужени текстом под насловом "... " и "... " који је објављен ... . године у електронском издању часописа ББ, извршио дискриминацију жена на основу пола и акт дискриминације припадника и припадница LGBT популације на основу сексуалне оријентације и забрањено је туженом да убудуће јавним гласилима и другим публикацијама, скуповима и местима доступним јавности износи своје ставове којима се омаловажавају жене и припадници LGBT популације и подржавају предрасуде према овим друштвеним групама; наложено је туженом да о свом трошку објави ову пресуду у електронском издању часописа ББ или дневном листу са националним тиражом у року од 15 дана; обавезан је тужени да тужиоцу исплати на име накнаде трошкова поступка 1.030,00 динара у року од 15 дана.

Пресудом Апелационог суда у Новом Саду Гж 3576/18 од 17.10.2018. године, преиначена је пресуда Вишег суда у Новом Саду П 1344/17 од 08.05.2018. године и одбијен тужбени захтев тужиоца. Одбијен је тужбени захтев туженог за накнаду трошкова жалбеног поступка.

Против правноснажне пресуде донесене у другом степену, тужилац је преко законског заступника и Државног правобраниоца изјавио ревизије, због погрешне примене материјалног права.

Врховни касациони суд је испитао побијану пресуду у смислу члана 408. Закона о парничном поступку ("Службени гласник РС" бр. 72/11... 55/14) и утврдио да ревизије нису основане.

У спроведеном поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. Закона о парничном поступку, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности, а друге битне повреде одредаба ЗПП се у ревизијама не истичу.

Према утврђеном чињеничном стању, тужени је написао текст под насловом "... и "...", који је објављен у електронском (интернет) издању часописа "ББ", дана ... . године. Предметни текст је по мишљењу првостепеног суда, садржаних у насловљених 10 заблуда са различитим оценама Закона о спречавању насиља у породици и понашања појединих чланова LBGT популације при одржавању параде поноса, а посебно у тексту по називом: трећа заблуда где се наводи "закон служи за заштиту слабијих у породици. Не, он служи за заштиту жена без обзира да ли су јаке или слабе, вољене или невољене, нервозне, мусичаве или добро расположене, да ли имају љубавника или не, да ли зарађују или су издржаване, да ли су у брак унеле неку имовину или су се уселиле у мужевљев стан итд. Да закон служи за заштиту слабијих онда би ваљда барем поменуо децу која су најслабији и најрањивији да насиље у породици или старе родитеље"; у делу текста, седма заблуда: "закон ће помоћи нашим породицама. Ово је можда и највећа заблуда која прати закон. Управо супротно. Закон ће потпешити да се породице растурају и распајају тиме што охрабрују оне који се осећају уплашено да пријаве тај страх полицији која ће за њихов рачун да растури породицу тако што ће мушкарца одстранити из куће, а затим му и забранити да разговара са женом и децом"; у делу текста десета заблуда: "можда су за пораст обима насиља у породици (делимично или претежно) заслужни и државна санкција манично приказивање тзв. риалити шоу програма на телевизијским каналима са националном покривеношћу у којима се најнепосредније подстичу акти насиљима у односима међу људима који живе у истом домаћинству или полицијска заштита свечаном шетњом хомосексуалаца на градским улицама којом приликом се отворено слави примитивна насилничка, приземна, огољена и простачка сексуалност? Да ли ће спречавање или тачније речено, ове две слободно се може рећи невине појаве од њих створило пожељне обрасце понашања у судском друштву? О исправности овог објашњења пораста обима насиља у породици може да се расправља, али је свакако лакше оптужити од њега сваког мушкарца главу породице него забранити најисплативије програмске садржаје комерцијалних емитера телевизијског програма или се супротставити хомосексуалном лобију у међународној дипломатији и њима инспирираном домаћом квази елитом". Тужени је истицао да је кроз садржину текста изнео вредносни суд о квалитету назначеног закона и да циљ текста није био да се дискриминишу полови нити вређа популација друге сексуалне оријентације.

При овако утврђеним чињеницама, првостепени суд је закључио да је тужилац на основу оваквог садржаја текста извршио чин дискриминације јер такав текст вређа достојанство и подстиче дискриминацију.

Ово из разлога што је (имајући у виду одредбе чл. 15, 21, 46, 48, 68. Устава Републике Србије, одредбу члана 10. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, као и одредбу члана 2. став 1, члана 4. став 1, чл. 8, 9, 11, 12, 20, 21. и 45. став 2. Закона о забрани дискриминације) у предметном тексту тужени изразио идеје и ставове који су узнемирујући и понижавајући. Истима се вређа достојанство и подстиче дискриминација и мржња против две групе лица и то само због њиховог личног својства и то у конкретном случају – жена, односно припадница женског пола, као и припадница хомосексуалне оријентације. При томе, првостепени суд посебно налази да тужени, наводима из текста означених као 3, 7. и 10. заблуда, заговара шире стереотипе о патријархалном организовању породице, према ком начелу породице јесте мушкарац чиме се у неравноправан положај стављају жене. На такав начин објављеним наводима тужени је јавно заговарао друштвене обрасце понашања који су засновани на идеји подређености или надређености полова односно стереотипних улога полова. По мишљењу првостепеног суда цитираним наводима тужени заправо на одређени начин прозива жене због тога што су пријавиле полицији да се осећају уплашено, те такви наводи туженог указују на жене као на оне које ће својим обраћањем полицији бити одговорне за распад породице и одстрањивањем мушкараца из куће, а што су све ставови који су увредљиви и вређају достојанство припадника женског пола и стварају увредљиво и непријатељско окружење за све припаднице женског пола јер се на изванредан начин на њих указује као на кривце за распад породице, а које су заштићене предметним законом без обзира на то да ли су јаке или слабе, вољене или невољене, нервозне, мушчаве или добро расположене да ли имају љубавника или не, да ли зарађују или су издржаване, да ли су у брак унеле неку имовину или су се уселиле у мужевљев стан итд. Даље, првостепени суд налази да коментаришући параду поноса, тужени је у тексту употребио придеве "примитивна, насилничка, огољена и простачка" при чему се мисли на сексуалност хомосексуалаца где на такав начин то изношење мишљења представља увредљиво понижавајуће поступање односно казивање, а тиме и повреду достојанства групе на основу њиховог личног својства – сексуалне оријентације. Овако изражени ставови вређају достојанство припадника хомосексуалне оријентације и стварају увредљиво непријатељско окружење. При томе, првостепени суд није прихватио наводе туженог да је на тај начин он само критиковао отворено слављење сваке сексуалности на улици, а да се под изразом "слобода изражавања" не може сматрати да је написани и објављен текст туженог у складу са правом о слободи изражавања и да се то не уклапа у јавни вредносни суд који тужени тврди да је изнео у спорном тексту о женама и LGBT популацији јер тај текст практично подржава предрасуде према овим друштвеним групама.

Другостепени суд је заузео другачије становиште од првостепеног суда налазећи да за примену теста дискриминације потребно је да за учињено разликовање, тј. неједнако поступање, постоји објективно и разумно оправдање, а да ли постоји такво оправдање процењује се по томе да ли се учињеним разликовањем тежило легитимном циљу и ако такав циљ постоји да ли постоји однос сразмерности (пропорционалности између учињеног разликовања и циља коме се тежило). Дакле, да би дискриминација постојала пре свега мора да се учини разликовање тј. неједнако поступање између одређених група. Према члану 6. Закона о забрани дискриминације прописано је да непосредна дискриминација постоји ако се лице или група лица због његовог односно њиховог личног својства у историји сличној ситуацији, било којим

актом, радњом или пропуштањем, стављају или су стављене у неповољнији положај или би могли бити стављене у неповољнији положај. Имајући у виду наводе из одељка 3, 7. и 10 првостепени суд налази да (у одељку "трећа заблуда") тужени није правио чињеничну разлику да је пожељно направити одређену селекцију између жена када је у питању заштит жена од насиља у породици, како то интерпретира првостепени суд, већ је сугерисао да Закон о спречавању насиља у породици безусловно служи за заштиту жена без обзира на њихове особине, а не за заштиту слабијих у породици. Тужени има право да изнесе свој став и гледиште о садржини наведеног закона а чињеница да је тужени образлагањем свог става користио оштрије речи не подразумева само по себи да је дискриминисао женски пол. Везано за одељак седам тужени имплицира да су најчешће уплашене жене те које врше пријављивање у полицији и то не значи да то аутоматски представља и дискриминацију у односу на супротан пол. У одељку 10 тужени јесте разматрао утицај организованих шетњи LGBT на пораст обима насиља у породици и сматра да се на тим шетњама на градским улицама отворено слави сексуалност што значи да се наведена изјава односи на манифестацију сексуалности приликом јавне шетње, а не на њихово сексуално опредељење. Тужени се није бавио питањима разлике између полова или између људи различите сексуалне опредељености већ наведене групе поменуте само у контексту сврсисходости Закона о спречавању насиља у породици. При томе другостепени суд закључује да је првостепени суд погрешно применио материјално право јер је исто применио на чињенице које је утврдио посматрајући поједине реченице у тексту туженог ван контекста целог текста. У тој правној ситуацији није могуће чак ни применити поменути тест дискриминације јер текст који је објавио тужени не представља чињеничне наводе о разликама између жена и мушкараца између хетеросексуално и хомосексуално опредељених људи који би могли проузроковати одређене последице. Текст туженог не препоручује да се поступа дискриминаторно према женама или LGBT припадницима, не позива се на насиље и подстиче мржња, нити садржи чињеничне тврдње, већ ти наводи садрже лични вредносни суд аутора због чега се не могу сматрати дискриминаторним. Такође, не може се сматрати да предметни текст представља говор мржње или позив на насиље уперен против жена и припадника LGBT јер није објављен у напетом социјалном амбијенту. Чињеница утврђивања и истицања броја жртава женског пола у 2017. години и у претходним годинама представљају статистичке податке који су доступни у сваком времену и због тога саме за себе не значе да је у време објављивања текста била посебна напета друштвена ситуација. Према члану 46. Устава Републике Србије прописано је да је зајемчена слобода мишљења и изражавања, као и слобода да се говором, писањем, сликом и на други начин траже, примају и шире обавештења и идеје и да се слобода изражавања може законом ограничити (како је то неопходно ради заштите права и угледа других чувања ауторитета и непристрасности суда и заштите јавног мњења, јавног здравља, морала демократског друштва и националне безбедности РС. С друге стране члан 10. став 1. Европске конвенције прописује слободу изражавања а та слобода у себи укључује и поседовање сопственог мишљења, примања и саопштавања информација и идеја без мешања јавне власти и без обзира на границе. Та слобода се може ограничити због заштите угледа и права других спречавања откривања обавештења добијених у поверењу или ради очувања ауторитета и непристрасности судства. Слобода изражавања у себе укључује и поседовање сопственог мишљења, слободу саопштавања информација и идеја и слободе примања информација и идеја. Слобода изражавања

почива на слободи мишљења. Тужени је изнео свој лични суд о појавама а није износио чињенице, а разлика је у томе што само чињенице подлежу испитивању тачности, док вредности судови не подлежу. Наведено значи да се не може свако негативно вредновање одређене друштвене појаве у форми вредносног суда сматрати дискриминацијом и да се у конкретном случају опште не расправља о истинитости вредносног суда туженог јер се не ради о чињеничним наводима. Тужени је смео и могао и јавно да изнесе свој вредносни суд о предметној теми јер то представља слободу изражавања, која је неопходна за опстанак и развој демократског друштва и која не може представљати дискриминацију само због оштро употребљених речи. Уколико би се свако изношење ставова о манифестацијама LGBT припадника на оштрији начин унапред сматрало дискриминацијом, друштво би било обесхрабрено да учествује у јавној расправи о питањима који се тичу заједнице живота. Уколико би се некоме забранило изношење вредносног суда о одређеној теми, то би представљало мешање у право на слободу изражавања и повреду члана 10. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода. Изношење ставова и мишљења о питањима која су разматрана у спорном тексту туженог није забрањено законом. Изношењем свог става у назначеном тексту није нарушен углед достојанства ни жена ни LGBT припадника јер се ради само о личном вредносном суду туженог а не о изношењу истинитих или неистинитих тврдњи. Другостепени суд цени и чињеницу да је неприхватљиво да тужени као професор сноси већу друштвену одговорност јер би се одатле извео закључак да постоји дискриминација уколико неко није професор, те да је занимање туженог битно за одлучивање о тужбеном захтеву. Сходно томе, на основу члана 394. став 4. ЗПП другостепени суд је преиначио првостепену пресуду и одбио тужбени захтев тужиоца.

По оцени Врховног касационог суда, у овој правној ствари на утврђено чињенично стање другостепени суд је преиначењем првостепене одлуке правилно применио материјално право. Правилно закључује другостепени суд да у ставовима које је тужени изнео у спорном тексту исти није вређао припаднике другог пола или припаднике друге сексуалне оријентације. Исти је изнео свој вредносни суд о квалитету Закона о спречавању насиља у породици, а при чему је критиковао манифестацију сексуалности LGBT групе која је била изражена приликом јавне шетње LGBT припадника приликом одржане параде. Правилно закључује другостепени суд (анализом текста) да се у објављеном тексту није бавио питањима разлике између полова или између људи различите сексуалне опредељености већ се бавио контекстом сврсисходности Закона о спречавању насиља у породици. Правилно закључује другостепени суд да је првостепени суд погрешно применио материјално право на чињенице које је утврдио посматрајући поједине реченице у тексту туженог ван контекста целог текста што првостепени суд није требало да учини. Цео текст се мора посматрати у контексту и циљу којем се стреми навођењу одређених вредносних судова у том тексту. Очигледно је да циљ туженог, изношењем одређеног вредносног суда, није био у намери вређања припадника другог пола нити припадника друге сексуалне оријентације, већ изношење вредносног суда.

Демократско друштво подразумева и слободу изношења вредносног суда. У супротном не би имало ни праве демократије. Наравно, изношењем вредносног суда не може се вређати одређено лице или одређена популација нити се може нарушавати

нечији углед и достојанство. Али, ако би се ограничило право да неко изнесе свој вредносни суд о некој појави, законском тексту и сл, онда би била доведена у питање и демократија и основни принципи толеранције заједничког живљења и сарадње.

Изношењем свог вредносног суд, у конкретном случају, тужени није изашао изван контекста члана 10. став 1. Конвенције за заштиту људских права и основних слобода и члана 46. Устава.

Оцењујући наводе ревизија, Врховни касациони суд налази да се закључак и одлука другостепеног суда заснива на правилној оцени утврђених чињеница и правилној примени материјалног права. Правно становиште које износи апелациони суд у свему прихвата и Врховни касациони суд. Ревизијски наводи да је другостепени суд прихватио дискриминаторски говор туженог као легитиман, те да оваква пресуда апелационог суда не сме да остане део правног поретка РС нити референца будућим случајевима борбе против дискриминације је неприхватљив. Шта више може се сматрати посебним обликом притиска на суд. Суд није установљен да суди по нечијем налогу (па ма ко он био) већ да утврђује чињенице и врши њихову оцену у смислу заузимања правног становишта и правилне примене законских прописа. Та оцена мора бити заснована на објективним критеријумима јер лична (субјективна) преостетљивост не може бити основ за усвајање оваквих захтева. Тиме би се елиминисала позитивна критика нечега – наравно која критика не сме да буде у циљу узнемиравања, понижавања или дискриминације, нити изазивања мржње. У том смислу не одступа ни став ВКС изражен у одлуци Рев 1855/2017 од 30.06.2017. године (на коју се позива тужилац), а у смислу да границе прихватљиве критике у одређеним ситуацијама јесу широке али ни тад нису апсолутне што значи да право на критику није неограничено. Сходно томе ограничење позитивне критике мора бити омеђено позитивним критикама.

Неприхватљиви су ревизијски наводи да је тужени у спорном тексту изнео негативан вредносни суд о женском полу, паради поноса и LGBT јер то у објављеном тексту не стоји. Тужени је изнео вредносни суд о квалитету законског решења Закона о спречавању насиља у породици и недоличног понашања одређених чланова LGBT популације приликом одржавања параде поноса. Објективном проценом читаоца може се закључити да је садржина текста усмерена ка том циљу, а не ка вређању припадника супротног пола, одређене популације и припадника друге сексуалне оријентације, па се супротне тврдње из навода ревизије не могу узети као прихватљиве. Даље, цитирање ставова Врховног касационог суда изнетих у одлуци Рев 1855/2017 од 30.05.2018. године, не могу у свему бити примењиви на ову ситуацију јер је чињенично стање у том предмету битно другачије а назначени став ВКС је изнет управо везано за такво чињенично стање. Ни остали наводи из ревизија нису од таквог значаја да могу довести до другачије одлуке суда.

Из напред изнетих разлога применом члана 414. став 1. ЗПП, одлучено је као у изреци.

**Председник већа-судија
Весна Поповић, с.р.**

- 7 -

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић